

Przedmiotowy System Oceniania z chemii

Ocena osiągnięć ucznia i opis metod oceniania

Celem sprawdzania osiągnięć uczniów na różnych ogniwach lekcji są:

- sterowanie procesem nauczania,
- uzyskiwanie informacji o jakości uczenia się,
- rozwijanie motywacji do aktywnego udziału w lekcji,
- zapobieganie niepowodzeniom w nauce.

Kontrakt z uczniami:

I. Oceniane będą następujące formy aktywności ucznia:

- sprawdziany
- kartkówki
- odpowiedzi ustne
- aktywność na lekcji
- prace domowe
- udział w konkursach, projektach.

1. Sprawdzian musi być zapowiedziany tydzień przed jego planowanym terminem. Trwa całą godzinę lekcyjną. Zawiera pytania na wszystkie oceny łącznie z oceną celującą. Jest przeprowadzany po zakończeniu każdego działu. Jeżeli uczeń nie pisał sprawdzianu z przyczyn usprawiedliwionych, to powinien napisać go w ciągu dwóch tygodni, a jeśli odmówi jego napisania otrzymuje ocenę niedostateczną. Uczeń może poprawić tylko **ocenę niedostateczną** ze sprawdzianu w terminie ustalonym z nauczycielem. Poprawa odbywa się po lekcjach na zajęciach dodatkowych, jest dobrowolna i uczeń poprawia ocenę jeden raz.
2. Kartkówka jest formą sprawdzania bieżących wiadomości, może ale nie musi być zapowiedziana wcześniej. Czas trwania 10- 15 minut. Kartkówki obejmują materiał z ostatnich 3 lekcji. Oceny niedostateczne z kartkówki mogą być poprawiane. Osoby nieobecne piszą ją w najbliższym terminie
3. Wypowiedzi ustne – stosowane w miarę możliwości, sprawdzane pod względem rzeczowości, stosowania języka chemicznego, umiejętności formułowania dłuższej wypowiedzi. Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji.

4. Aktywność ucznia na lekcji nagradzana jest „+”. Za 5 zdobytych plusów uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą. Na prośbę ucznia można wstawić niższą ocenę za mniejszą ilość plusów.
5. Nauczyciel systematycznie dokonuje obserwacji zachowania uczniów, w tym aktywności na lekcjach, umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów, współpracy w zespole, udziału w dyskusjach prowadzących do wyciągania wniosków.
6. Obowiązkiem każdego ucznia jest noszenie zeszytu przedmiotowego, podręcznika i ćwiczenia. Jeżeli uczeń nie posiada ich na lekcji, powinien zgłosić to nauczycielowi, a wszelkie braki uzupełnić i przedstawić nauczycielowi na następnej lekcji.
7. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie do lekcji - 1 raz w ciągu semestru. Nieprzygotowanie obejmuje brak podręczników i brak wiedzy na zadany temat. Nieprzygotowanie nie będzie uwzględniane, jeśli którakolwiek z form sprawdzania wiadomości była wcześniej zapowiedziana.
8. Uczeń w trakcie semestru musi otrzymać minimalną liczbę ocen zgodną z SSO.
9. Wystawienie oceny klasyfikacyjnej dokonuje się na podstawie ważonych ocen cząstkowych.

Przedział punktowy	Ocena za I semestr/koniec roku szkolnego.
Do 1,60	Niedostateczny
1,61 - 2,54	Dopuszczający
2,55 - 3,79	Dostateczny
3,8 - 4,54	Dobry
4,55 - 5,29	Bardzo dobry
5,30 - 6,0	Celujący

Zasady udostępniania do wglądu prac pisemnych:

1. Uczeń ma prawo zanalizować ocenę otrzymaną z pracy pisemnej w dniu oddania tych prac do wglądu uczniom.
2. Nauczyciel ma obowiązek na prośbę ucznia uzasadnić wystawioną ocenę.
3. Nauczyciel ma obowiązek przechowywania prac pisemnych przez 1 rok szkolny.
4. Rodzic ma prawo w obecności nauczyciela przedmiotu wglądu do prac pisemnych ucznia. Informacja o grożącej ocenie niedostatecznej klasyfikacyjnej jest przekazywana zgodnie z procedurą SSO.

Ogólne kryteria oceniania z chemii

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- ma wiadomości i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania
- stosuje wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych)
- formułuje problemy oraz dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk
- proponuje rozwiązania nietypowe
- osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny
- potrafi udowodnić swoje zdanie, używając odpowiedniej argumentacji, będącej skutkiem zdobytej samodzielnie wiedzy.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone w programie
- stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania problemów i zadań w nowych sytuacjach
- wykazuje dużą samodzielność i potrafi bez pomocy nauczyciela korzystać z różnych źródeł wiedzy
- projektuje i bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne
- biegle zapisuje i bilansuje równania reakcji chemicznych oraz samodzielnie rozwiązuje zadania obliczeniowe o dużym stopniu trudności
- potrafi poprawnie rozumować o kategoriach przyczynowo-skutkowych wykorzystując wiedzę przewidzianą programem również pokrewnych przedmiotów
- wykazuje się aktywnością podczas lekcji.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w dużym zakresie wiadomości i umiejętności określone w programie
- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do samodzielnego rozwiązywania typowych zadań i problemów
- korzysta z układu okresowego pierwiastków chemicznych, wykresów, tablic chemicznych i innych źródeł wiedzy chemicznej
- bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne
- zapisuje i bilansuje równania reakcji chemicznych
- samodzielnie rozwiązuje zadania obliczeniowe o średnim stopniu trudności
- jest aktywny podczas lekcji.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował w zakresie podstawowym te wiadomości i umiejętności określone

w programie, które są konieczne do dalszego kształcenia

- z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do rozwiązywania typowych zadań i problemów
- z pomocą nauczyciela korzysta z innych źródeł wiedzy
- z pomocą nauczyciela bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne
- z pomocą nauczyciela zapisuje i bilansuje równania reakcji chemicznych oraz rozwiązuje zadania obliczeniowe o niewielkim stopniu trudności
- w czasie lekcji wykazuje się aktywnością w sposób zadowalający.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma pewne braki w wiadomościach i umiejętnościach określonych w programie, ale nie przekreślają one możliwości dalszego kształcenia
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności
- z pomocą nauczyciela bezpiecznie wykonuje proste doświadczenia chemiczne, zapisuje proste wzory i równania reakcji chemicznych
- przejawia pewne niesystematyczne zaangażowanie w proces uczenia się.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:- nie opanował tych wiadomości i umiejętności określonych programem, które są konieczne do dalszego kształcenia się- nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych lub praktycznych o elementarnym stopniu trudności nawet przy pomocy nauczyciela- nie zna symboliki chemicznej- nie potrafi napisać prostych wzorów chemicznych i najprostszych równań chemicznych nawet z pomocą nauczyciela- nie potrafi bezpiecznie posługiwać się prostym sprzętem laboratoryjnym i odczynnikami chemicznymi- nie wykazuje zadowalającej aktywności poznawczej i chęci do pracy

Główne kryteria oceniania z chemii **Wymagania programowe na poszczególne oceny**

Spełnienie wymagań z poziomu wyższego uwarunkowane jest spełnieniem wymagań z poziomu niższego, co oznacza, że ubiegając się o kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi mieć opanowane również zagadnienia przyporządkowane ocenie niższej. Pismem pogrubionym zostały wyróżnione wymagania ogólne i szczegółowe obowiązujące na egzaminie gimnazjalnym:

Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
<i>Dział I. Substancje i ich przemiany</i>			
Uczeń: – zalicza chemię do nauk przyrodniczych	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego chemia jest nauką przydatną ludziom	Uczeń: – podaje zastosowania wybranych elementów sprzętu lub szkła	Uczeń: – wyjaśnia, na czym polega destylacja – wyjaśnia, dlaczego gazy szlachetne są

<ul style="list-style-type: none"> – stosuje zasady bezpieczeństwa obowiązujące w pracowni chemicznej – nazywa wybrane elementy szkła i sprzętu laboratoryjnego oraz określa ich przeznaczenie – opisuje właściwości substancji, będących głównymi składnikami produktów, stosowanych na co dzień – przeprowadza proste obliczenia z wykorzystaniem pojęć: <i>masa, gęstość, objętość</i> – odróżnia właściwości fizyczne od chemicznych – dzieli substancje chemiczne na proste i złożone, na pierwiastki i związki chemiczne – definiuje pojęcie <i>mieszanina substancji</i> – opisuje cechy mieszanin jednorodnych i niejednorodnych – podaje przykłady mieszanin – opisuje proste metody rozdzielania mieszanin na składniki – definiuje pojęcia <i>zjawisko fizyczne i reakcja chemiczna</i> – podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka – definiuje pojęcia <i>pierwiastek chemiczny i związek chemiczny</i> – podaje przykłady związków chemicznych – klasyfikuje pierwiastki chemiczne na metale i niemetale – podaje przykłady pierwiastków chemicznych (metali i niemetali) – odróżnia metale i niemetale na podstawie ich właściwości 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia, czym się zajmuje chemia – omawia sposób podziału chemii na organiczną i nieorganiczną – wyjaśnia, czym się różni ciało fizyczne od substancji – opisuje właściwości substancji – wymienia i wyjaśnia podstawowe sposoby rozdzielania mieszanin – sporządza mieszaninę – planuje rozdzielanie mieszanin (wymaganych) – opisuje różnicę w przebiegu zjawiska fizycznego i reakcji chemicznej – projektuje doświadczenia ilustrujące zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną – definiuje stopy – podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka – formułuje obserwacje do doświadczenia – wyjaśnia potrzebę wprowadzenia symboliki chemicznej – rozpoznaje pierwiastki i związki chemiczne – wyjaśnia różnicę między pierwiastkiem a związkiem chemicznym – wymienia stałe i zmienne składniki powietrza – bada skład powietrza – oblicza przybliżoną objętość tlenu i azotu, np. w sali lekcyjnej – opisuje, jak można otrzymać tlen – opisuje właściwości fizyczne i chemiczne gazów szlachetnych – opisuje obieg tlenu, tlenu węgla(IV) i azotu w przyrodzie – wyjaśnia, na czym polega proces fotosyntezy – wymienia zastosowania tlenków wapnia, żelaza, glinu, azotu, gazów szlachetnych, tlenu węgla(IV), tlenu, wodoru 	<ul style="list-style-type: none"> laboratoryjnego – identyfikuje substancje na podstawie podanych właściwości – podaje sposób rozdzielania wskazanej mieszaniny – wskazuje różnice między właściwościami fizycznymi składników mieszaniny, które umożliwiają jej rozdzielenie – projektuje doświadczenia ilustrujące reakcję chemiczną i formułuje wnioski – wskazuje w podanych przykładach reakcję chemiczną i zjawisko fizyczne – wskazuje wśród różnych substancji mieszaninę i związek chemiczny – wyjaśnia różnicę między mieszaniną a związkiem chemicznym – proponuje sposoby zabezpieczenia produktów zawierających żelazo przed rdzewieniem – odszukuje w układzie okresowym pierwiastków podane pierwiastki chemiczne – opisuje doświadczenie wykonywane na lekcji – określa, które składniki powietrza są stałe, a które zmienne – wykonuje obliczenia związane z zawartością procentową substancji występujących w powietrzu – wykrywa obecność tlenu węgla(IV) – opisuje właściwości tlenu węgla(II) – wyjaśnia rolę procesu fotosyntezy w naszym życiu – podaje przykłady substancji szkodliwych dla środowiska – wyjaśnia, skąd się biorą kwaśne opady – określa zagrożenia wynikające z 	<ul style="list-style-type: none"> bardzo mało aktywne chemicznie – definiuje pojęcie <i>patyna</i> – opisuje pomiar gęstości – projektuje doświadczenie o podanym tytule (rysuje schemat, zapisuje obserwacje i wnioski) – wykonuje doświadczenia z działu <i>Substancje i ich przemiany</i> – przewiduje wyniki niektórych doświadczeń na podstawie posiadanej wiedzy – otrzymuje tlenek węgla(IV) w reakcji węglanu wapnia z kwasem chlorowodorowym – uzasadnia, na podstawie reakcji magnezu z tlenkiem węgla(IV), że tlenek węgla(IV) jest związkiem chemicznym węgla i tlenu – uzasadnia, na podstawie reakcji magnezu z parą wodną, że woda jest związkiem chemicznym tlenu i wodoru – planuje sposoby postępowania umożliwiające ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami – identyfikuje substancje na podstawie schematów reakcji chemicznych – wykazuje zależność między rozwojem cywilizacji a występowaniem zagrożeń, np. podaje przykłady dziedzin życia, których rozwój powoduje negatywne skutki dla środowiska przyrodniczego
---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, na czym polega rdzewienie (korozja) – posługuje się symbolami chemicznymi pierwiastków (H, O, N, Cl, S, C, P, Si, Na, K, Ca, Mg, Fe, Zn, Cu, Al, Pb, Sn, Ag, Hg) – opisuje skład i właściwości powietrza – określa, co to są stałe i zmienne składniki powietrza – opisuje właściwości fizyczne, chemiczne tlenu, tlenku węgla(IV), wodoru, azotu – podaje, że woda jest związkiem chemicznym wodoru i tlenu – tłumaczy, na czym polega zmiana stanów skupienia na przykładzie wody – omawia obieg wody w przyrodzie – określa znaczenie powietrza, wody, tlenu – określa, jak zachowują się substancje higroskopijne – opisuje, na czym polega reakcja syntezy, analizy, wymiany – omawia, na czym polega utlenianie, spalanie – definiuje pojęcia <i>substrat</i> i <i>produkt reakcji chemicznej</i> – wskazuje substraty i produkty reakcji chemicznej – określa typy reakcji chemicznych – określa, co to są tlenki i jaki jest ich podział – wymienia niektóre efekty towarzyszące reakcjom chemicznym – wymienia podstawowe źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje sposób otrzymywania tlenku węgla(IV) (na przykładzie reakcji węgla z tlenem) – definiuje pojęcie <i>reakcja charakterystyczna</i> – planuje doświadczenie umożliwiające wykrycie obecności tlenku węgla(IV) w powietrzu wydychanym z płuc – wyjaśnia, co to jest efekt cieplarniany – opisuje rolę wody i pary wodnej w przyrodzie – wymienia właściwości wody – wyjaśnia pojęcie <i>higroskopijność</i> – zapisuje słownie przebieg reakcji chemicznej – wskazuje w zapisie słownym przebiegu reakcji chemicznej substraty i produkty, pierwiastki i związki chemiczne – opisuje, na czym polega powstawanie dziury ozonowej, kwaśnych opadów – podaje sposób otrzymywania wodoru (w reakcji kwasu chlorowodorowego z metalem) – opisuje sposób identyfikowania gazów: wodoru, tlenu, tlenku węgla(IV) – wymienia źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza – definiuje pojęcia <i>reakcje egzotermiczne</i> i <i>endoenergetyczne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> efektu cieplarnianego, dziury ozonowej, kwaśnych opadów – proponuje sposoby zapobiegania powiększania się dziury ozonowej i ograniczenia powstawania kwaśnych opadów – zapisuje słownie przebieg różnych rodzajów reakcji chemicznych – podaje przykłady różnych typów reakcji chemicznych – wykazuje obecność pary wodnej w powietrzu – omawia sposoby otrzymywania wodoru – podaje przykłady reakcji egzotermicznych i endoenergetycznych 	
--	---	---	--

Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich spełnienie może być warunkiem wystawienia oceny celującej.

Uczeń:

- opisuje zasadę rozdzielania w metodach chromatograficznych
- określa, na czym polegają reakcje utleniania-redukcji
- definiuje pojęcia *utleniacz* i *reduktor*
- zaznacza w zapisie słownym przebiegu reakcji chemicznej procesy utleniania i redukcji oraz utleniacz, reduktor
- podaje przykłady reakcji utleniania-redukcji zachodzące w naszym otoczeniu, uzasadniając swój wybór
- opisuje sposób rozdzielania na składniki bardziej złożonych mieszanin z wykorzystaniem metod spoza podstawy programowej
- omawia dokładnie metodę skraplania powietrza i rozdzielania go na składniki
- oblicza skład procentowy powietrza – przelicza procenty objętościowe na masowe w różnych warunkach
- wykonuje obliczenia rachunkowe – zadania dotyczące mieszanin

Dział II. Wewnętrzna budowa materii

Uczeń:

- definiuje pojęcie *materia*
- opisuje **ziarnistą budowę materii**
- opisuje, czym różni się **atom od cząsteczki**
- definiuje pojęcia *jednostka masy atomowej, masa atomowa, masa cząsteczkowa*
- oblicza **masę cząsteczkową prostych związków chemicznych**
- opisuje i charakteryzuje **skład atomu pierwiastka chemicznego (jądro: protony i neutrony, elektrony)**
- definiuje pojęcie **elektrony walencyjne**
- wyjaśnia, co to jest *liczba atomowa, liczba masowa*
- **ustala liczbę protonów, elektronów, neutronów w atomie danego pierwiastka chemicznego, gdy znane są liczby atomowa i masowa**
- definiuje pojęcie *izotop*

Uczeń:

- omawia poglądy na temat budowy materii
- **wyjaśnia zjawisko dyfuzji**
- podaje założenia teorii atomistyczno-cząsteczkowej budowy materii
- oblicza masy cząsteczkowe
- definiuje pojęcie *pierwiastek chemiczny*
- wymienia rodzaje izotopów
- **wyjaśnia różnice w budowie atomów izotopów wodoru**
- **wymienia dziedziny życia, w których stosuje się izotopy**
- korzysta z układu okresowego pierwiastków chemicznych
- wykorzystuje informacje odczytane z układu okresowego pierwiastków chemicznych
- podaje maksymalną liczbę elektronów na poszczególnych powłokach (K, L, M)
- zapisuje konfiguracje elektronowe

Uczeń:

- **planuje doświadczenie potwierdzające ziarnistość budowy materii**
- **wyjaśnia różnice między pierwiastkiem a związkiem chemicznym na podstawie założeń teorii atomistyczno-cząsteczkowej budowy materii**
- oblicza masy cząsteczkowe związków chemicznych
- wymienia zastosowania izotopów
- korzysta swobodnie z informacji zawartych w układzie okresowym pierwiastków chemicznych
- oblicza maksymalną liczbę elektronów na powłokach
- zapisuje konfiguracje elektronowe
- rysuje modele atomów
- określa typ wiązania chemicznego w podanym związku chemicznym
- **wyjaśnia, dlaczego gazy szlachetne są bardzo mało aktywne chemicznie**

Uczeń:

- **definiuje pojęcie masa atomowa jako średnia masa atomowa danego pierwiastka chemicznego z uwzględnieniem jego składu izotopowego**
- oblicza zawartość procentową izotopów w pierwiastku chemicznym
- **wyjaśnia związek między podobieństwami właściwości pierwiastków chemicznych zapisanych w tej samej grupie układu okresowego a budową ich atomów i liczbą elektronów walencyjnych**
- uzasadnia i udowadnia doświadczalnie, że $m_{\text{substr}} = m_{\text{prod}}$
- rozwiązuje trudniejsze zadania wykorzystujące poznane prawa (zachowania masy, stałości składu związku chemicznego)
- wskazuje podstawowe różnice między wiązaniami kowalencyjnym a jonowym oraz kowalencyjnym niespolaryzowanym a kowalencyjnym spolaryzowanym
- opisuje zależność właściwości związku chemicznego od występującego w nim

<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje podziału izotopów – wymienia dziedziny życia, w których stosuje się izotopy – opisuje układ okresowy pierwiastków chemicznych – podaje prawo okresowości – podaje, kto jest twórcą układu okresowego pierwiastków chemicznych – odczytuje z układu okresowego podstawowe informacje o pierwiastkach chemicznych – wymienia typy wiązań chemicznych – podaje definicje <i>wiązania kowalencyjnego</i> (atomowego), <i>wiązania kowalencyjnego spolaryzowanego</i>, <i>wiązania jonowego</i> – definiuje pojęcia jon, kation, anion – posługuje się symbolami pierwiastków chemicznych – odróżnia wzór sumaryczny od wzoru strukturalnego – zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne cząsteczek – definiuje pojęcie wartościowości – podaje wartościowość pierwiastków chemicznych w stanie wolnym – odczytuje z układu okresowego maksymalną wartościowość pierwiastków chemicznych grup 1., 2. i 13.–17. – wyznacza wartościowość pierwiastków chemicznych na podstawie wzorów sumarycznych – zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny cząsteczki związku dwupierwiastkowego na podstawie wartościowości pierwiastków chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – rysuje proste przykłady modeli atomów pierwiastków chemicznych – zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne wymaganych cząsteczek – odczytuje ze wzoru chemicznego, z jakich pierwiastków chemicznych i ilu atomów składa się cząsteczka lub kilka cząsteczek – opisuje rolę elektronów walencyjnych w łączeniu się atomów – opisuje sposób powstawania jonów – określa rodzaj wiązania w prostych przykładach cząsteczek – podaje przykłady substancji o wiązaniu kowalencyjnym (atomowym) i substancji o wiązaniu jonowym – odczytuje wartościowość pierwiastków chemicznych z układu okresowego pierwiastków – zapisuje wzory związków chemicznych na podstawie podanej wartościowości lub nazwy pierwiastków chemicznych – podaje nazwę związku chemicznego na podstawie wzoru – określa wartościowość pierwiastków w związku chemicznym – zapisuje wzory cząsteczek korzystając z modeli – rysuje model cząsteczki – wyjaśnia znaczenie współczynnika stechiometrycznego i indeksu stechiometrycznego – wyjaśnia pojęcie <i>równania reakcji chemicznej</i> – odczytuje równania reakcji chemicznych 	<p>na podstawie budowy ich atomów</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między różnymi typami wiązań chemicznych – opisuje powstawanie wiązań atomowych (kowalencyjnych) dla wymaganych przykładów – zapisuje elektronowo mechanizm powstawania jonów (wymagane przykłady) – opisuje mechanizm powstawania wiązania jonowego – wykorzystuje pojęcie wartościowości – określa możliwe wartościowości pierwiastka chemicznego na podstawie jego położenia w układzie okresowym pierwiastków – nazywa związki chemiczne na podstawie wzorów i zapisuje wzory na podstawie ich nazw – zapisuje i odczytuje równania reakcji chemicznych (o większym stopniu trudności) – przedstawia modelowy schemat równania reakcji chemicznej – rozwiązuje zadania na podstawie prawa zachowania masy i prawa stałości składu związku chemicznego – dokonuje prostych obliczeń stechiometrycznych 	<p>wiązania chemicznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje właściwości związków kowalencyjnych i jonowych (stan skupienia, temperatury topnienia i wrzenia) – określa, co wpływa na aktywność chemiczną pierwiastka – zapisuje i odczytuje równania reakcji chemicznych o dużym stopniu trudności – wykonuje obliczenia stechiometryczne
--	---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> – określa na podstawie wzoru liczbę pierwiastków w związku chemicznym – interpretuje zapisy (odczytuje ilościowo i jakościowo proste zapisy), np. H_2, $2 H$, $2 H_2$ itp. – ustala na podstawie wzoru sumarycznego nazwę dla prostych dwupierwiastkowych związków chemicznych – ustala na podstawie nazwy wzór sumaryczny dla prostych dwupierwiastkowych związków chemicznych – rozróżnia podstawowe rodzaje reakcji chemicznych – podaje treść prawa zachowania masy – podaje treść prawa stałości składu związku chemicznego – przeprowadza proste obliczenia z wykorzystaniem prawa zachowania masy i prawa stałości składu związku chemicznego – definiuje pojęcia <i>równanie reakcji chemicznej</i>, <i>współczynnik stechiometryczny</i> – dobiera współczynniki w prostych przykładach równań reakcji chemicznych – zapisuje proste przykłady równań reakcji chemicznych – odczytuje proste równania reakcji chemicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje równania reakcji chemicznych – dobiera współczynniki w równaniach reakcji chemicznych 		
<p>Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich spełnienie może być warunkiem wystawienia oceny celującej.</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje historię odkrycia budowy atomu - definiuje pojęcie <i>promieniotwórczość</i> - określa, na czym polega promieniotwórczość naturalna i sztuczna 			

- definiuje pojęcie *reakcja łańcuchowa*
- wymienia ważniejsze zagrożenia związane z promieniotwórczością
- wyjaśnia pojęcie *okres półtrwania (okres połowicznego rozpadu)*
- rozwiązuje zadania związane z pojęciami *okres półtrwania* i *średnia masa atomowa*
- charakteryzuje rodzaje promieniowania
- wyjaśnia, na czym polegają przemiany α , β
- opisuje historię przyporządkowania pierwiastków chemicznych
- opisuje wiązania koordynacyjne i metaliczne
- identyfikuje pierwiastki chemiczne na podstawie niepełnych informacji o ich położeniu w układzie okresowym pierwiastków chemicznych oraz ich właściwości
- dokonuje obliczeń z wykorzystaniem wiedzy o jednostce masy atomowej i cząsteczkowej
- dokonuje obliczeń na podstawie równania reakcji chemicznej

Dział III. Woda i roztwory wodne

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rodzaje wód występujących w przyrodzie - podaje, na czym polega obieg wody w przyrodzie - wymienia stany skupienia wody - nazywa przemiany stanów skupienia wody - opisuje właściwości wody - zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny cząsteczki wody - definiuje pojęcie <i>dipol</i> - identyfikuje cząsteczkę wody jako dipol - wyjaśnia podział substancji na dobrze i słabo rozpuszczalne oraz praktycznie nierozpuszczalne w wodzie - podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się i nie rozpuszczają się w wodzie - wyjaśnia pojęcia <i>rozpuszczalnik</i> i <i>substancja rozpuszczana</i> - definiuje pojęcie <i>rozpuszczalność</i> - wymienia czynniki, które wpływają na rozpuszczalność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje budowę cząsteczki wody - wyjaśnia, co to jest cząsteczka polarna - wymienia właściwości wody zmieniające się pod wpływem zanieczyszczeń - proponuje sposoby racjonalnego gospodarowania wodą - tłumaczy, na czym polega proces mieszania, rozpuszczania - określa, dla jakich substancji woda jest dobrym rozpuszczalnikiem - charakteryzuje substancje ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie - planuje doświadczenia wykazujące wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałych w wodzie - porównuje rozpuszczalność różnych substancji w tej samej temperaturze - oblicza ilość substancji, którą można rozpuścić w określonej ilości wody w podanej temperaturze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega tworzenie wiązania kowalencyjnego spolaryzowanego w cząsteczce wody - wyjaśnia budowę polarną cząsteczki wody - określa właściwości wody wynikające z jej budowy polarnej - wyjaśnia, dlaczego woda dla jednych substancji jest rozpuszczalnikiem, a dla innych nie - przedstawia za pomocą modeli proces rozpuszczania w wodzie substancji o budowie polarnej, np. chlorowodoru - podaje rozmiary cząstek substancji wprowadzonych do wody i znajdujących się w roztworze właściwym, koloidzie, zawieszynie - wykazuje doświadczalnie wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałej w wodzie - posługuje się sprawnie wykresem rozpuszczalności - dokonuje obliczeń z wykorzystaniem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia laboratoryjne sposoby otrzymywania wody - proponuje doświadczenie udowadniające, że woda jest związkem wodoru i tlenu - opisuje wpływ izotopów wodoru i tlenu na właściwości wody - określa wpływ ciśnienia atmosferycznego na wartość temperatury wrzenia wody - porównuje rozpuszczalność w wodzie związków kowalencyjnych i jonowych - wykazuje doświadczalnie, czy roztwór jest nasycony, czy nienasycony - rozwiązuje zadania rachunkowe na stężenie procentowe z wykorzystaniem gęstości - oblicza rozpuszczalność substancji w danej temperaturze, znając stężenie procentowe jej roztworu nasyconego w tej temperaturze
---	--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> – określa, co to jest wykres rozpuszczalności – odczytuje z wykresu rozpuszczalności rozpuszczalność danej substancji w podanej temperaturze – wymienia czynniki wpływające na szybkość rozpuszczania się substancji stałej w wodzie – definiuje pojęcia <i>roztwór właściwy</i>, <i>koloid</i> i <i>zawiesina</i> – definiuje pojęcia <i>roztwór nasycony</i> i <i>roztwór nienasycony</i> oraz <i>roztwór stężony</i> i <i>roztwór rozcieńczony</i> – definiuje pojęcie <i>krystalizacja</i> – podaje sposoby otrzymywania roztworu nienasyconego z nasyconego i odwrotnie – definiuje <i>stężenie procentowe roztworu</i> – podaje wzór opisujący stężenie procentowe – prowadzi obliczenia z wykorzystaniem pojęć: stężenie procentowe, masa substancji, masa rozpuszczalnika, masa roztworu (proste) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się w wodzie tworząc roztwory właściwe – podaje przykłady substancji, które nie rozpuszczają się w wodzie i tworzą koloidy lub zawiesiny – wskazuje różnice między roztworem właściwym a zawiesiną – opisuje różnice między roztworem rozcieńczonym, stężonym, nasyconym i nienasyconym – przeprowadza krystalizację – przekształca wzór na stężenie procentowe roztworu tak, aby obliczyć masę substancji rozpuszczonej lub masę roztworu – oblicza masę substancji rozpuszczonej lub masę roztworu, znając stężenie procentowe roztworu – wyjaśnia, jak sporządzić roztwór o określonym stężeniu procentowym (np. 100 g 20-procentowego roztworu soli kuchennej) 	<ul style="list-style-type: none"> wykresu rozpuszczalności – oblicza masę wody, znając masę roztworu i jego stężenie procentowe – prowadzi obliczenia z wykorzystaniem pojęcia gęstości – podaje sposoby na zmniejszenie lub zwiększenie stężenia roztworu – oblicza stężenie procentowe roztworu powstałego przez zagęszczenie, rozcieńczenie roztworu – oblicza stężenie procentowe roztworu nasyconego w danej temperaturze (z wykorzystaniem wykresu rozpuszczalności) – wymienia czynniki prowadzące do sporządzenia określonej ilości roztworu o określonym stężeniu procentowym – sporządza roztwór o określonym stężeniu procentowym – wyjaśnia, co to jest woda destylowana i czym się różni od wód występujących w przyrodzie 	
<p>Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich spełnienie może być warunkiem wystawienia oceny celującej.</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa źródła zanieczyszczeń wód naturalnych – analizuje źródła zanieczyszczeń wód naturalnych i ich wpływ na środowisko przyrodnicze – wymienia niektóre zagrożenia wynikające z zanieczyszczeń wód – omawia wpływ zanieczyszczeń wód na organizmy – wymienia sposoby przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód – omawia sposoby usuwania zanieczyszczeń z wód – wyjaśnia, na czym polega asocjacja cząsteczek wody – rozwiązuje zadania rachunkowe na mieszanie roztworów – rozwiązuje zadania rachunkowe na stężenie procentowe roztworu, w którym rozpuszczono mieszaninę substancji stałych 			

Dział IV. Kwasy

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– wymienia zasady bhp dotyczące obchodzenia się z kwasami– definiuje pojęcia: <i>elektrolit</i> i <i>nieelektrolit</i>– wyjaśnia, co to jest <i>wskaźnik</i> i wymienia trzy przykłady wskaźników– opisuje zastosowania wskaźników– odróżnia kwasy od innych substancji chemicznych za pomocą wskaźników– definiuje pojęcie kwasy– opisuje budowę kwasów beztlenowych i tlenowych– odróżnia kwasy tlenowe od beztlenowych– wskazuje wodór i resztę kwasową we wzorze kwasu– wyznacza wartościowość reszty kwasowej– zapisuje wzory sumaryczne kwasów: HCl, H₂S, H₂SO₄, H₂SO₃, HNO₃, H₂CO₃, H₃PO₄– podaje nazwy poznanych kwasów– opisuje właściwości kwasów: chlorowodorowego, azotowego(V) i siarkowego(VI)– opisuje podstawowe zastosowania kwasów: chlorowodorowego, azotowego(V) i siarkowego(VI)– wyjaśnia, na czym polega dysocjacja jonowa (elektrolityczna) kwasów– definiuje pojęcia <i>jon</i>, <i>kation</i> i <i>anion</i>– zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów (proste	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– wymienia wspólne właściwości kwasów– wyjaśnia, z czego wynikają wspólne właściwości kwasów– zapisuje wzory strukturalne poznanych kwasów– wyjaśnia pojęcie <i>tlenek kwasowy</i>– wskazuje przykłady tlenków kwasowych– wymienia metody otrzymywania kwasów tlenowych i beztlenowych– zapisuje równania reakcji otrzymywania poznanych kwasów– opisuje właściwości poznanych kwasów– opisuje zastosowania poznanych kwasów– wyjaśnia pojęcie dysocjacja jonowa– zapisuje i odczytuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów– definiuje pojęcie <i>odczyn kwasowy</i>– zapisuje obserwacje do przeprowadzanych doświadczeń	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– wyjaśnia, dlaczego podczas pracy ze stężonymi roztworami kwasów należy zachować szczególną ostrożność– wymienia poznane tlenki kwasowe– zapisuje równania reakcji otrzymywania wskazanego kwasu– wykazuje doświadczalnie żrące właściwości kwasu siarkowego(VI)– podaje zasadę bezpiecznego rozcieńczania stężonego roztworu kwasu siarkowego(VI)– wyjaśnia, dlaczego kwas siarkowy(VI) pozostawiony w otwartym naczyniu zwiększa swą objętość– planuje doświadczalne wykrycie białka w próbce żywności (w serze, mleku, jajku)– opisuje reakcję ksantoproteinową– zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) kwasów– określa odczyn roztworu kwasowego na podstawie znajomości jonów obecnych w badanym roztworze– analizuje proces powstawania kwaśnych opadów i skutki ich działania– rozwiązuje chemografy– opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wnioski)	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– zapisuje wzór strukturalny dowolnego kwasu nieorganicznego o podanym wzorze sumarycznym– projektuje doświadczenia, w których wyniku można otrzymywać kwasy– identyfikuje kwasy, na podstawie podanych informacji– odczytuje równania reakcji chemicznych– potrafi rozwiązywać trudniejsze chemografy– proponuje sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów
---	---	--	---

przykłady) – wyjaśnia pojęcie <i>kwaśne opady</i>			
<p>Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich nabycie przez ucznia może być podstawą do wystawienia oceny celującej. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przemysłową metodę otrzymywania kwasu azotowego(V) – definiuje pojęcie <i>stopień dysocjacji</i> – dzieli elektrolity ze względu na stopień dysocjacji 			
<p><i>Dział V. Wodorotlenki</i></p>			
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia zasady bhp dotyczące obchodzenia się z zasadami – odróżnia zasady od innych substancji chemicznych za pomocą wskaźników – definiuje pojęcia wodorotlenek i zasada – opisuje budowę wodorotlenków – podaje wartościowość grupy wodorotlenowej – zapisuje wzory sumaryczne wodorotlenków: NaOH, KOH, Ca(OH)₂, Al(OH)₃ – opisuje właściwości oraz zastosowania wodorotlenków: sodu, potasu i wapnia – wyjaśnia, na czym polega dysocjacja jonowa (elektrolityczna) zasad – zapisuje równania dysocjacji jonowej zasad (proste przykłady) – podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji – odróżnia zasady od kwasów za pomocą wskaźników – wymienia rodzaje odczynu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia wspólne właściwości zasad – wyjaśnia, z czego wynikają wspólne właściwości zasad – definiuje pojęcie <i>tlenek zasadowy</i> – podaje przykłady tlenków zasadowych – wymienia dwie główne metody otrzymywania wodorotlenków – zapisuje równania reakcji otrzymywania wodorotlenku sodu, potasu i wapnia – wyjaśnia pojęcia <i>woda wapienna, wapno palone i wapno gaszone</i> – określa rozpuszczalność wodorotlenków na podstawie tabeli rozpuszczalności – odczytuje proste równania dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) zasad – definiuje pojęcie <i>odczyn zasadowy</i> – omawia skalę pH – bada odczyn i pH roztworu – zapisuje obserwacje do przeprowadzanych doświadczeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia pojęcia wodorotlenek i zasada – wymienia przykłady wodorotlenków i zasad – wyjaśnia, dlaczego podczas pracy z zasadami należy zachować szczególną ostrożność – wymienia poznane tlenki zasadowe – zapisuje równania reakcji otrzymywania wybranego wodorotlenku – planuje doświadczenia, w których wyniku, można otrzymać wodorotlenek: sodu, potasu lub wapnia – planuje sposób otrzymywania wodorotlenków trudno rozpuszczalnych – zapisuje i odczytuje równania dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) zasad – określa odczyn roztworu zasadowego na podstawie znajomości jonów obecnych w badanym roztworze – rozwiązuje chemografy – opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapisuje wzór sumaryczny wodorotlenku dowolnego metalu – planuje doświadczenia, w których wyniku można otrzymać różne wodorotlenki, także trudno rozpuszczalne – zapisuje równania reakcji otrzymywania różnych wodorotlenków – identyfikuje wodorotlenki na podstawie podanych informacji – odczytuje równania reakcji chemicznych – rozwiązuje chemografy o większym stopniu trudności – wyjaśnia pojęcie <i>skala pH</i>

<p>roztworów – określa zakres pH i barwy wskaźników dla poszczególnych odczynów</p>		<p>obserwacje, wniosek) – wymienia przyczyny odczynu kwasowego, zasadowego, obojętnego roztworów – interpretuje wartość pH w ujęciu jakościowym (odczyn kwasowy, zasadowy, obojętny) – opisuje zastosowania wskaźników – planuje doświadczenie, które umożliwi zbadanie wartości pH produktów używanych w życiu codziennym</p>	
<p>Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich nabycie przez ucznia może być podstawą do wystawienia oceny celującej. Uczeń: – opisuje i bada właściwości wodorotlenków amfoterycznych</p>			
<p><i>Dział VI. Sole</i></p>			
<p>Uczeń: – opisuje budowę soli – wskazuje metal i resztę kwasową we wzorze soli – zapisuje wzory sumaryczne soli (chlorków, siarczków) – tworzy nazwy soli na podstawie wzorów sumarycznych i zapisuje wzory sumaryczne soli na podstawie ich nazw, np. wzory soli kwasów: chlorowodorowego, siarkowodorowego i metali, np. sodu, potasu i wapnia – wskazuje wzory soli wśród zapisanych wzorów związków chemicznych – opisuje, w jaki sposób dysocjują sole – zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej soli (proste</p>	<p>Uczeń: – wymienia cztery najważniejsze sposoby otrzymywania soli – podaje nazwy i wzory soli (typowe przykłady) – zapisuje równania reakcji otrzymywania soli (reakcja zobojętniania) w postaci cząsteczkowej, jonowej oraz jonowej skróconej – odczytuje równania reakcji otrzymywania soli – wyjaśnia pojęcia reakcja zobojętniania i reakcja strąceniowa – zapisuje równania reakcji otrzymywania soli (reakcja strąceniowa) w postaci cząsteczkowej – korzysta z tabeli rozpuszczalności wodorotlenków i soli</p>	<p>Uczeń: – podaje nazwy i wzory dowolnych soli – zapisuje i odczytuje równania dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) soli – stosuje metody otrzymywania soli – wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania – zapisuje równania reakcji otrzymywania soli w postaci cząsteczkowej i jonowej – określa, korzystając z szeregu aktywności metali, które metale reagują z kwasami według schematu: $\text{metal} + \text{kwas} \rightarrow \text{sól} + \text{wodór}$ – wymienia przykłady soli występujących w przyrodzie – projektuje doświadczenia umożliwiające otrzymywanie soli</p>	<p>Uczeń: – wskazuje substancje, które mogą ze sobą reagować, tworząc sól – podaje metody otrzymywania soli – identyfikuje sole na podstawie podanych informacji – wyjaśnia, jakie zmiany zaszły w odczynie roztworów poddanych reakcji zobojętniania – przewiduje, czy zajdzie dana reakcja chemiczna – proponuje reakcję tworzenia soli trudno rozpuszczalnej – określa zastosowanie reakcji strąceniowej – zapisuje i odczytuje równania reakcji otrzymywania dowolnej soli w postaci cząsteczkowej i jonowej – projektuje doświadczenia otrzymywania soli – przewiduje efekty zaprojektowanych doświadczeń</p>

<p>przykłady)</p> <ul style="list-style-type: none"> – dzieli sole ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie – określa rozpuszczalność soli w wodzie na podstawie tabeli rozpuszczalności wodorotlenków i soli – podaje sposób otrzymywania soli trzema podstawowymi metodami (kwas + zasada, metal + kwas, tlenek metalu + kwas) – zapisuje cząsteczkowo równania reakcji otrzymywania soli (najprostsze) – definiuje pojęcia <i>reakcje zobojętniania</i> i <i>reakcje strąceniowe</i> – odróżnia zapis cząsteczkowy od zapisu jonowego równania reakcji chemicznej – określa związek ładunku jonu z wartościowością metalu i reszty kwasowej – wymienia zastosowania najważniejszych soli, np. chlorku sodu 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje i odczytuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej soli – dzieli metale ze względu na ich aktywność chemiczną (szereg aktywności metali) – wymienia sposoby zachowania się metali w reakcji z kwasami (np. miedź lub magnez w reakcji z kwasem chlorowodorowym) – zapisuje obserwacje z przeprowadzanych na lekcji doświadczeń 	<p>w reakcjach strąceniowych</p> <ul style="list-style-type: none"> – formułuje wniosek dotyczący wyniku reakcji strąceniowej na podstawie analizy tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków – podaje zastosowania soli – opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wniosek) 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje wniosek do zaprojektowanych doświadczeń
<p>Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich nabycie przez ucznia może być podstawą do wystawienia oceny celującej. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>hydroliza</i> – wyjaśnia pojęcie <i>hydrat</i>, wymienia przykłady hydratów – wyjaśnia pojęcia: <i>sól podwójna</i>, <i>sól potrójna</i>, <i>wodorosól</i> i <i>hydroksosól</i> 			
<p><i>Dział VII. Węgiel i jego związki z wodorem</i></p>			
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna odmiany alotropowe węgla - umie opisać właściwości odmian alotropowych węgla - wskazuje różnice pomiędzy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie zależność pomiędzy właściwościami fizycznymi a wykorzystaniem w technice alotropowych odmian węgla 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśni przyczynę zmian właściwości fizycznych (stanu skupienia) kolejnych węglowodorów nasyconych - wyjaśni dlaczego węglowodory nie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - napisze równanie reakcji całkowitego i niecałkowitego spalania węglowodorów - wskaże podobieństwo i różnice między węglowodorami szeregu metanu

<p>właściami diamentu i grafitu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje występowanie węglowodorów - zapisuje wzór węglowodoru na podstawie modelu i wzoru strukturalnego - zapisuje wzór strukturalny na podstawie modelu - podaje stan skupienia węglowodoru - wytłumaczy zasady bezpiecznego obchodzenia się z gazem - zna zastosowanie węglowodorów 	<ul style="list-style-type: none"> - napisze wzory sumaryczne i strukturalne węglowodorów nasyconych - poda wzór ogólny węglowodorów nasyconych i nienasyconych - rozumie różnice w budowie kolejnych węglowodorów szeregu homologicznego - dostrzeże zależność między rodzajem wiązań a nazwą węglowodoru - umie otrzymać acetylen z węgliku wapnia - zna nazwy pięciu węglowodorów z szeregu alkanów, alkenów i alkinów -zna produkty spalania węglowodorów - umie zidentyfikować produkty spalania węglowodorów - napisze równanie reakcji całkowitego spalania podanego węglowodoru - określi znaczenie pojęć: chemia organiczna, substancja organiczna, węglowodory nasycone, węglowodory nienasycone, szereg homologiczny - zbuduje modele cząsteczek węglowodorów nasyconych i nienasyconych 	<p>rozpuszczają się w wodzie, natomiast mieszają się ze sobą tworząc mieszaniny jednorodne</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśni dlaczego nie można gasić wodą palącej się benzyny - zna nazwy dziesięciu węglowodorów nasyconych - poda sposoby doświadczalnego odróżnienia etenu i etynu od węglowodorów nasyconych - wyjaśni wpływ obecności wielokrotnego wiązania w cząsteczce etenu i etynu na ich właściwości chemiczne - zapisuje równania reakcji spalania węglowodorów (całkowitego, częściowego i niecałkowitego) - identyfikuje węglowodory nienasycone - rozumie zależność pomiędzy wielkością cząsteczki węglowodoru, jego lotnością, palnością i wybuchowością - wyjaśni na czym polega reakcja polimeryzacji 	<ul style="list-style-type: none"> - napisze równanie reakcji węglowodoru nienasyconego z chlorowcem - napisze równanie reakcji otrzymywania acetyleny - porówna węglowodory nasycone i nienasycone - umie otrzymać węglowódor nasycony z nienasyconego - wyznacza wzór elementarny węglowodoru na podstawie masy cząsteczkowej i zawartości procentowej - interpretuje schematy reakcji - chemografy - wykonuje obliczenia z zastosowaniem gęstości
<p>Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich nabycie przez ucznia może być podstawą do wystawienia oceny celującej. Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa wzory i nazwy węglowodorów na podstawie znajomości produktów spalania - potrafi zapisać ogólne równanie reakcji spalania węglowodorów - ustala wzór sumaryczny węglowodoru z danego szeregu homologicznego na podstawie liczby atomów wodoru w cząsteczce 			
<p><i>Dział VIII. Pochodne węglowodorów</i></p>			
<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p>

<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy najprostszych alkoholi i kwasów organicznych - opisuje właściwości fizyczne i zastosowanie alkoholi i kwasów - napisze wzory sumaryczne i strukturalne dwóch pierwszych alkoholi i kwasów w szeregu homologicznym - przyporządkuje związki do odpowiedniego szeregu na podstawie podanego wzoru - dostrzeża szkodliwe działanie alkoholu na organizm ludzki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśni pojęcie alkoholu, kwasu - rozumie zależność między grupą funkcyjną a nazwą związku - zapisuje wzory kwasów: mrówkowego i octowego, palmitynowego, oleinowego - napisze wzór sumaryczny i strukturalny glicerolu - przedstawia równania reakcji charakterystycznych dla kwasów - rozumie zależność pomiędzy długością łańcucha i właściwościami fizycznymi kwasu organicznego - podaje właściwości i zastosowanie estrów - zna substancje tworzące mydło - napisze równanie reakcji, w której można otrzymać mydło - określi znaczenie pojęć: detergenty, estry, tłuszcze - modeluje cząsteczki alkoholi i kwasów organicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymieni wspólne właściwości metanolu i etanolu - wskazuje glicerynę jako alkohol wielowodorotlenowy - opisze właściwości kwasu octowego i stearynowego - poda jak zmieniają się właściwości kwasów karboksylowych wraz ze wzrostem długości łańcucha węglowego - wskazuje wzory: alkoholi, kwasów, estrów wśród podanych związków - modeluje cząsteczki estrów - zapisuje równania reakcji spalania alkoholi i kwasów - układa równania reakcji, w wyniku której powstaje mydło - oblicza masy cząsteczkowe alkoholi, kwasów, estrów - napisze równanie reakcji otrzymywania estru - wyjaśni, jak zmieniają się właściwości estrów, w miarę wzrostu łańcucha węglowego - wyjaśni, co to są aminy i aminokwasy - opisze właściwości i występowanie amin i aminokwasów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymieni i napisze wzory dowolnych alkoholi, kwasów karboksylowych - określi znaczenie pojęcia: reakcja estryfikacji - zapisze wzór estru i poda jego nazwę na podstawie wzoru - zapisze wzór mydła - rozwiąże zadania z zastosowaniem masy cząsteczkowej alkoholi, kwasów, estrów i stężenia procentowego - napisze wzór sumaryczny i strukturalny aminy i aminokwasu - zanalizuje, jakie są konsekwencje istnienia dwóch grup funkcyjnych (kwasowej i zasadowej) w cząsteczce aminokwasu - wskaże i nazwie rodniki i grupy funkcyjne w cząsteczkach aminokwasu i amin
--	---	--	---

Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich nabycie przez ucznia może być podstawą do wystawienia oceny celującej. Uczeń:

- poda nazwę i wzór sumaryczny alkoholu, kwasu i estru znając jego masę cząsteczkową
- napisze wzory strukturalne i poda nazwy wszystkich możliwych estrów na podstawie danego wzoru sumarycznego, np. $C_4H_8O_2$
- potrafi napisać wzory strukturalne wszystkich możliwych aminokwasów na podstawie podanego wzoru, np. $C_3H_7O_2N$

Dział IX. Związki chemiczne w żywieniu i w życiu codziennym

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje jakie związki chemiczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymieni pierwiastki wchodzące 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poda doświadczalny sposób 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia fakt, że tłuszcz to ester gliceryny
--	---	---	--

<p>nazywane są związkami organicznymi</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykrywa węgiel i wodę w produktach spożywczych - wymieni podstawowe związki chemiczne występujące w żywności i wchodzące w skład organizmów żywych - podaje przykłady występowania i właściwości, rodzaje i zastosowanie cukrów, białek, tłuszczów w przyrodzie - napisze wzór sumaryczny, opisz właściwości, występowanie i zastosowanie glukozy, sacharozy - omówi występowanie skrobi i celulozy w przyrodzie - wymieni pierwiastki wchodzące w skład białek - podaje przykłady produktów żywnościowych zawierających duże ilości białka - wymieni naturalne włókna białkowe - zna właściwości i zastosowanie polietylenu i PCV - wymieni popularne leki życia codziennego 	<p>w skład białek, węglowodorów i tłuszczów</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymieni rośliny zawierające duże ilości glukozy i tłuszczów - omówi budowę cząsteczki glukozy - wymieni zastosowanie sacharozy i celulozy - poda czynniki powodujące denaturację białek - wyjaśnia rozpuszczalność tłuszczów w różnych rozpuszczalnikach - wybiera odczynniki do wykrywania obecności glukozy, białka, skrobi - omawia reakcje: Tollensa, Trommera, biuretową i ksantoproteinową - wymieni włókna syntetyczne - poda przykłady niekorzystnego wpływu nadużywania leków na organizm ludzki 	<p>wykrywania obecności glukozy, skrobi, białka</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśni różnice we właściwościach skrobi i celulozy na podstawie budowy cząsteczek tych związków - opisz właściwości białek - wyjaśni na czym polega denaturacja białek i co ją może spowodować - opisz sposób użytkowania włókien białkowych - zidentyfikuje włókna białkowe (wełna, jedwab) i włókna syntetyczne - poda przykłady naturalnych produktów zawierających substancje o właściwościach leczniczych (np. cytryna, sok z malin) - wyjaśnia proces hydrolizy cukrów złożonych i tłuszczów - przeprowadza reakcję hydrolizy cukrów złożonych - zapisuje równanie reakcji hydrolizy cukrów złożonych - odróżnia tłuszcze od substancji tłustych od np. oleju maszynowego 	<p>i kwasu tłuszczowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapisuje równania hydrolizy i zmydlania tłuszczów - wyjaśnia pozytywny i negatywny wpływ wybranych produktów spożywczych na organizm człowieka (np. masła, mleka) - zaplanuje doświadczenie pozwalające wykryć C, H, O w składnikach żywności - odróżni tłuszcze nasycone od nienasyconych - napisze równania reakcji otrzymywania mydła z tłuszczów - wyjaśni na czym polega proces utwardzania tłuszczów ciekłych - napisze równanie reakcji fermentacji alkoholowej glukozy - udowodni, że sacharoza jest cukrem złożonym - napisze równanie hydrolizy skrobi - rozplanuje doświadczenie pozwalające wykryć białka spośród innych substancji - wyjaśni, jaki wpływ na organizm człowieka ma kofeina, nikotyna, narkotyki i do czego prowadzi ich zażywanie
--	---	---	--

Wybrane wiadomości i umiejętności wykraczające poza treści wymagań podstawy programowej; ich nabycie przez ucznia może być podstawą do wystawienia oceny celującej. Uczeń:

- rozwiązuje trudniejsze zadania z wykorzystaniem prawa zachowania masy i podaną wydajnością reakcji
- posiada umiejętność obliczania ilości spożywczych składników pokarmowych na podstawie znajomości składu chemicznego pokarmów
- rozwiązuje zadania na stężenie procentowe roztworu z określoną ilością cząsteczek wody
- ustali liczbę atomów pierwiastka w cząsteczce białka, cukru o określonej masie cząsteczkowej i procentowej zawartości danego pierwiastka

Opracowała:
Danuta Ławniczak